

Oton Župančič:

Doma.

^v
Žar teh planin, sijajina tega neba,
zvonovi od vseh strani, kot da zemlja poje,
kot da skrivnosti svojega srca
govori med otroke svoje.

Kako, naš dom, v davnini vliti zvon,
zakaj kot Sibili so mračni tvoji zvoki?
kakor iz sanj mrmra tvoj prorok bron,
a jasni nad tabo oboki . . .

Dom poje, poje skrivnosti svojih globin —
Kaj treba več? Li hočeš v duši objeti
ta mračni glas in jasni žar nad njim?
Sam moraš žareti, sam peti . . .

Na Bledu.

Ž romarskim čolnom
pesem plava,
poletava
nad jezerom.
Zvonček Marijin plaka in prosi,
molitve nosi
pred božji tron.
Kaj so prinesla ta srca s seboj!
Plaho, zaupno pred teboj,
o Marija,

so razgrnila
 vso domovino:
 s temi srci so polja, gorice,
 žito in vino,
 naše dežele ponižne vasice,
 skrite kočé,
 v njih porodnice,
 v svoji reví
 k tebi kličeóe.
 S temi srci so dvori in hlevi
 voli in krave,
 in pastir in bela čreda
 z mirnimi očmi te gleda
 iz daljave.
 Vse težave,
 ves svoj znoj
 plaho, zaupno so razgrnili,
 vse razkrili
 pred teboj.

Glej, Marija,
 mati presveta,
 srce poeta
 drug je tvoj.
 I krog njega se gnete usoda
 mojega roda,
 k meni roma domovina
 od vseh strani.
 O, da bi bila
 pesem moja
 kot je tvoj zvon!
 Da bi čutila,
 da bi nosila
 na svoji peruti,
 kar misli, kar čuti,
 kar vriska, joče,
 kar hoče dom ...

Jos. Premk:

V grobu.

III.

Gospodu Radigoju se je zdelo, da ga je bolezen popolnoma zapustila. Spal je mirno po cele noči, zjutraj je vstajal zgodaj in se izprehajal daleč okrog po polju in travnikih in ko se je vrnil, je bil vesel in se je razgovarjal z vsakim, ki ga je srečal na poti. Njegovo lice je potemnelo in zagorelo kakor vsako leto na deželi in kadar se je ogledoval v zrcalu, se je zadovoljno nasmihal, ker tako se mu je zdelo, da so tiste udrtine pod njegovimi očmi izginile, in da mu je postal ves obraz bolj zalit in okrogel. Popoldne se je napotil včas tja daleč za vas, kjer je tekkel po široki pesknati strugi potok, zaraščen ob bregu z leščevjem in drugim grmičevjem. Tam se je gospod Radigoj slekel in se je potopil do grla v vodo. In ko se je potem otiral na solncu z mehko brisačo, se je zazdel sam sebi še precej močan in krepak, posebno, če je iztegnil roko in tipal z drugo svoje mišice, ki so bile mehke in prožne. Potem pa se je naglo opravil in stekel trikrat gor in dol ob potoku, da bi mu južina bolje teknila. In teknila mu je resnično; po dva kozarca mleka je popil že pred večerjo in če je bil kos še tretjemu, je bil prepričan, da se povrne na jesen v mesto popolnoma zdrav. Tako je bil gospod Radigoj s svojim zdravjem popolnoma zadovoljen, in ker ga je poleg tega zagotavljal še mnogokrat gospodar Fernad sam, da se je resnično zelo popravil, ni dvomil več, da se je res rešil dolgoletne bolezni. Mučila pa je gospoda Radigoja neka tiha skrb, ki je ni razodel nikomur in mu je zato tem bolj razjedala srce. In to je bila skrb za svojo soprogo Amalijo, ki se je zadnji čas tako izpremenila, da je gospod Radigoj ni mogel razumeti in je menil naposled, da je morda bolna. Tako motne in zamišljene so postale njene oči in njen obraz tako bled in miren, kakor da ji je umrlo vse na svetu... Edini, ki bi vedel morda povedati kaj več o njeni bolesi, je bil domači kosmatinec Hektor, ki jo je spremljal povsod. In morda mu je res kaj potožila, ker mnogokrat jo je videla gospodinja Fernadovka, ko je sedela na vrtu in gladila zvestega Hektorja, zdajpazdaj nemirno zganila z ustnicami in gledala zamišljeno v tla... Tudi druga leta je bila tiha in mirna, vedno nekako zamišljena, pa se je včas vendar zgodilo, da je prišla s soprogom

med domačo Fernadovo družino in se razgovarjala ž njimi, a zdaj ji ni bilo do družbe in se je je naravnost ogibala. Prvi čas je menil gospod Radigoj, da ji ni po volji prisotnost njegovega brata Frana, a ko ju je videl včasi na večernih izprehodih celo skupaj, je to sumnjo opustil in je sklenil, da jo ob ugodni priložnosti povpraša po vzroku njene pobitosti in otožnosti, pa se je bal, da bi ji s takimi vprašanji ne bil nadležen in je trpel ž njo vred raje molče . . .

Zgodilo pa se je nekoč, ko se je ponoči prebudil, da je začul poleg sebe lahno ihtenje. Prvi hip je menil, da se mu le dozdeva; ko je poslušal natančneje, je čul popolnoma razločno vžičeno dihanje svoje soproge Amalije. Včasi je obrnila obraz v pernico, potem pa zaihtela tem glasneje, da se gospod Radigoj naposled ni mogel več premagati.

„Moj Bog, Amalija . . . kaj ti je?“ je vprašal in tudi njegov glas se je tresel.

Gospa Amalija je umolknila naenkrat, kakor da se ga je prestrašila.

„Amalija . . . ti si jokala?“

Gospa Amalija pa je molčala in se očitvidno trudila dihati mirneje.

„Moj Bog . . . kaj je s teboj, Amalija?“ je zavzdihnil gospod Radigoj in se sklonil v postelji.

Zunaj se je košatil pred oknom visok kostanj in branil luninim žarkom pot do postelje gospe Amalije, pa se je vendar svetil njen obraz v medli svetlobi, da je videl gospod Radigoj na njenih trepalnicah čisto razločno dve biserni solzi.

„Glej, Amalija . . . zdrav sem, kakor že dolgo ne, a ti me vznemirjaš . . .“

Gospa Amalija je razprla solzne oči in je stresla z glavo, kakor da hoče odpoditi neljube misli, na to pa je iztegnila proti njemu obe roki in položila glavo na njegovo ramo.

„Ne boj se . . . saj sem ti zvesta . . . saj sem ti obljubila . . . takrat pred oltarjem . . .“ je zaihtela in si zakrila obraz s svojimi razpletimi lasmi.

Gospod Radigoj je ni razumel in je čutil v svojem naročju samo ljubljeno ženo, ki se mu je smilila, dasi sam ni vedel zakaj . . .

„Naj gre proč —“ je zavzdihnila in se mu hotela popolnoma izpovedati, pa je naenkrat umolknila in izpustila njegovo roko.

„Kdo?“ je začudeno povprašal soprog in segel po njeni vroči roki.

„Nihče,“ mu je odvrnila Amalija po kratkem molku zelo mirno — „saj se mi je vse samo sanjalo ... tako lepo ... zakaj si me prebudil ...“

In gospod Radigoj ji je verjel, da se ji je samo sanjalo in jo je rahlo poljubil na čelo.

„Ti si bolna, Amalija ...“

Pa gospa Amalija je odkimala in ga počasi odrinila od sebe, na to pa se je obrnila od njega in zopet skrila obraz v blazine.

Najraje bi odbežala proč, da bi nikoli več ne videla teh znanih obrazov, proč, kjer bi bila popolnoma sama s svojo bolno dušo in bi se nikoli več ne spomnila njega, ki stoji med njo in njeno srečo kakor trden zid, ki se sicer ruši, a le ne razpade ...

In čim tesneje je stiskala trepalnice, čim globlje je rila z obrazom v pernico, tem jasneje je videla pred seboj tiste temne lepe oči, ki so odnesle s seboj vso njeno dušo ...

Naj gre proč — je že hotela zaprositi — proč, da bi bilo zopet mirno njeno srce, da bi živela dalje to grozno mrtvo življenje, pa ji je beseda zastala v grlu, ker je čutila, da bi ga pogrešala in ne mogla pozabiti. In vendar mora ostati vse hrepenenje mirno in tiho v njeni duši, le ona sama sme vedeti, da je srečala nekoga, ki je strl z enim samim pogledom vso njeno zakonsko zvestobo, ki je dal njenim trudnim mislim tako mlado in novo pot, da se je prestrašila sama, ko se je zavedla, da mora zatreti nanj vsako misel, ko se komaj rodi ... Ali še je bilo v njej toliko odpora in moči, da se je sama odrekla poti, ki je vedela, da je ne sme hoditi: vsa sreča in vse toli zaželjeno življenje je hodilo ž njim in ona, ki je mislila na ta trenotek, dasi se je sama komaj zavedala, že dolgih šest let, se je obrnila v drugo stran in objela raje svojega bolnega soproga. — Da bi mu postala nezvesta in ga varala z njegovim lastnim bratom? —

Ta misel se ji je zdela strašnejša od zavesti, da se že tudi njej nagiba čas zlatih ur, ki pa jih ni niti spoznala: šlo bo mimo nje življenje z vsemi krasotami, ki cveto samo enkrat, šlo bo kakor pesem mimo gluhega, kakor maj mimo slepega in nastopila bo starost, ki se ne bo razločila od mladostja, nastopil bo konec, ko še ni spoznala začetka ... In to ubogo srce tako polno hrepenenja, ne bo vžilo niti enega srečnega trenutka, niti enkrat ne bo smela dati duška svojim željam, ne da bi grešila zoper njega, ki mu mora, a mu ne more biti zvesta ...

Stiskala je glavo v vročo pernico in zahotelo se ji je, da bi posegla globoko v svoje prsi in izžela svoje polno, kipeče srce, da

bi tekla kri curkoma izmed prstov... potem bi ji bilo morda lažje in bi več ne mislila na njega, ki je spal tam v sosedni sobi in klet morda prav tako to njuno srečanje kakor ona... Saj drugače bi ne bile tako nemirne njegove oči in bi ji ne odtegoval svojih pogledov, tudi beseda bi bila bolj hladna in roka bi mu ne drhtela — tako pa je videla v vsaki njegovi kretnji, v vsaki njegovi besedi in vsakem pogledu sebe samo: dva otroka, ki sta se našla prepozno in sta se bala, ker bi se najti ne smela... In morda se je zavedal te prepovedi on sam še globlje, ker govoril je o svojem odhodu dan za dnem, dasi ga je odlašal, ker sta želela tako oba, ne da bi si povedala...

In zopet je vstal pred gospo Amalijo njegov zamišljeni obraz in vsa tista globoka trpkost, ki je polnila njegove oči tisti večer pred par dnevi, ko sta se izprehajala tam daleč po pokošenih travnikih... Dva zlatoobrobljena oblaka sta samevala nad zapadom in vse polje je bilo oblito od rdečkaste večerne svetlobe. Tam nekje pod bližnjimi brdi je žvižgal pastir v dva cepa, in lipi na sredi travnika sta šušтели, kakor da se tiho pogovarjata.

„Torej šesto leto že prihajata sem,“ je povzel Fran in gledal okrog, kakor da si hoče za vedno utisniti v dušo to večerno pokrajino. „Ni čudno, saj je lepo... človek postane kakor otrok. In letos sta prišla že v maju?“

„Da, zaradi njegove bolezni,“ je pritrdila gospa Amalija in gledala v tla.

„Zaradi bolezni...“ je ponovil Fran in gledal v tisti dve lipi, ki sta metali svojo ogromno senco sem do steze. „Pa sedaj pravi, da se počuti zelo dobro?“

No da, vsako leto je tako,“ je dejala Amalija in odbijala s solnčnikom glavice cveticam, ki so rastle ob poti. „Pozimi pa ga zopet napade in bo kašljal vse noči, pa mu zopet odleže — in tako vedno že šest let...“

„Šest let,“ je zopet ponovil Fran in jo pogledal sočutno. „Dolga so morala biti ta leta. Moj bog, šest let... in če je človek mlad.“

„Ah,“ je zavzdihnila in zamahnila z roko — „grozno, a vendar se mi smili...“

„Da, revež je,“ ji je pritrdil Fran. „Jaz na njegovem mestu bi danes gotovo več ne živel.“

„Kako to misliš?“ se je začudila in ga pogledala plaho izpod obrvi. Na njenem obrazu pa je gorela lepa rdečica, kakor da jo poljubuje zahajajoče solnce z najlepšimi žarki.

„Napravil bi konec in rešil tako sebe in svojo ženo,“ ji je odvrnil naglo.

„Ali on me ljubi . . . zelo,“ je šepnila. „Preveč . . .“ Njen glas je postajal nemiren, ozrla se je in se lahko zadela ob njegovo roko. Streslo jo je po vsem telesu, in ko ga je pogledala, ji je umaknil svoj pogled in se zagledal v tla.

„Vsak človek ima svoje težave,“ je dejal po kratkem molku, „ali tvoje gotovo niso najmanjše. Moj Bog, tisti trenotek, ko sem vaju zagledal pred kolodvorom, se mi je skoro zgnusil . . .“

„Zgnusil?“ se je začudila Amalija — „govori, ne razumem te!“

„No, videl sem tebe in videl sem njega in slep bi moral biti, da bi ne spoznal nesreče, v kakršno te je pahnil. Saj je bil bolehen že od nekdanj — toda oprosti, če govorim preodkritosrčno, a ne morem drugače . . .“

„Pa tega mu ne povej, bolelo bi ga in trpel bi še več . . .“

„Ne boj se, saj vidiš, da sva si zelo tuja že od nekdanj. Ne sovraživa se, a čutiva menda pač oba, da sva popolnoma nesorodna človeka, dasi naju je rodila ena mati. No, odšel bom kmalu in bogve kdaj se vrnem . . .“

„Ali prej vendar nego sedaj, ko te ni bilo tako dolgo.“

„Bogve, v Nemčijo se ne vrnem, najbrže prevzamem neko ugodnost doli v Rumuniji. Živim tako rad daleč od domovine, dasi je tudi tukaj lepo, morda celo lepše nego v tujini.“

„O, gotovo,“ mu je pritrdila Amalija — „in posebno, če je človek tako prost.“

Zavila sta čez brv in po stezi ob potoku še naprej po travniku, dasi je bila vas že daleč za njima. Solnce je zlezlo počasi za gore, čez travnik so se zgrnile prve večerne sence.

„Ah, tu bi hotela živeti vse življenje in ne menila bi se za ves svet, ko bi se mogla otresti vsega . . . vsega,“ je zavzdihnila nenkrat in pritisnila robc na usta.

Fran je osupnil, na to pa jo je prijel za roko, ki se ji je tresla kakor njegova. Amalija je videla, da se mu dvigajo prsi hitreje in se je skoro pokesala svojih besed.

„Amalija, ti si nesrečna, vem . . . ali blagor mu, da ima tebe, ki se mu ne boš izneverila.“

„Ne, nikoli,“ je zatrdila in pritisnila robc še tesneje na ustnice. Trepalnice so ji utripale naglo, pa sta ji vendar zdrknili po licu dve debeli solzi. „Potem bi ne mogla živeti, dasi —“

— „dasi tudi sedaj ne moreš,“ je končal Fran in jo gledal sočutno. „Pa morda boš rešena kmalu . . . nenadoma se lahko zgodi, in potem boš volila po svojem srcu. Da, to je grozno, a upaj, da konec ni daleč.“

„Že prvo leto sem upala,“ se mu je naenkrat izpovedala odkritosrčno — „a minulo jih je že šest in morda jih bo še prav toliko ali še več, kdo ve. Pa molči, moj Bog, in odnesi s seboj v tujino to skrivnost in molči . . . ker dokler je živ, mu bom udana in zvesta, kakor sem mu obljubila. Saj se mi smili in — on me tako ljubi . . .“

„Vrniva se, krasno je, gotovo te bo že čakal pred hišo,“ je opomnil Fran in postal naenkrat ves zamišljen.

Amalija se je obrnila in se oklenila njegove roke. Sama ni vedela, kdaj so se strnili njuni prsti, a čutila je, da se je moralo tako zgoditi in da bi se razšla nekako neutolažena oba, če bi se ne bilo zgodilo . . .

In vso pot nista izpregovorila besede. Amaliji se je zdelo, da se je zgodilo med njima nekaj velikega, česar ne bosta mogla pozabiti nikoli več. A ko sta prišla že blizu vasi, je spustila njegovo roko in pričela govoriti o gospodarju Fernadu, o njegovi ženi in naposled sredi govora zamišljeno umolknila.

In res ju je čakal gospod Radigoj že pred hišo, pa gospe Amaliji ni bilo do pogovora in je odšla kmalu gori v sobo.

„Bolna je . . .“ je skimal gospod Radigoj — „saj jo izdaja njena bledica,“ je dodal obrnjen proti bratu Franu, ki pa mu ni vedel povedati nič natančnejšega in je samo skomignil z rameni in odšel na vrt.

In gospod Radigoj je bil prepričan, da je Amalija obolela, dokler ni tisto noč začul njenega ihtenja, ki ga je tako vznemirilo, da skoro ni zatisnil oči do jutra in je popoldne kljub izredno lepemu vremenu pozabil celo na svojo kopel.

IV.

Amalijo je mučila težka slutnja, ki pa se ji je zdela neverjetna, a se je vendar bala, da bi bila resnična, pa ji je naposled, ko je Fran odpotoval v mesto, povedal soprogo Radigoj sam, kaj so pomenili tisti računi, ki sta jih imela z bratom prejšnji večer. Nekako nezadovoljen, skoro žalosten je bil njegov obraz, ko ji je pripovedoval in gospa Amalija je bledela in ga je gledala začudeno.

„Vsekakor se je napotil nekam daleč,“ je dejal — „drugače bi ne dvignil vsega denarja, kar mu ga pripada po očetu in materi. Vse do zadnjega vinarja, kakor da noče imeti z nami več nikake zveze. Čudak je, saj sem ti dejal. No, pa saj je njegovo, lahko bi vzel že pred petimi leti, ko je postal polnoleten. Zdaj pa ga je prišlo nenadoma, saj pravim, nagel je, čisto drugačen od mene, kakor da ni moj brat.“

In gospod Radigoj je stopil po sobi gor in dol, sklonil glavo nizko na prsi, da so mu izstopile žile zadaj na tilniku in skimaval na desno in levo, kakor da mu to bratovo ravnanje ni po volji. Gledal je v tla in čelo se mu je nagubančilo, da je bil videti še starejši, nego je bil v resnici.

Gospa Amalija pa je sedela na robu postelje in je gledala predse. In tako miren in bel je bil tisti trenotek njen obraz, kakor izklesan iz marmorja; tudi ustnice so ji pobledele in trepalnice je povesila globoko, kakor da hoče prikriti soprogu, kar je tistikrat zaplakalo v njenih očeh . . .

„In tako je odšel?“ je dejala naposled tiho kakor sama zase in neverjetno zmajala z glavo.

„Kako?“ je povprašal gospod Radigoj in obstal pred oknom, da so se solnčni žarki za hip pogledali v njegovi lahni pleši.

Gospa Amalija se je ozrla vanj in tistikrat se je zazdelo celo gospodu Radigoju, da je njen pogled tako poln neke globoke zamišljenosti, da njega niti ne vidi, dasi so bile uprte njene velike lepe oči naravnost v njegov obraz.

Stresel je z glavo in je pogledal skozi okno, gospa Amalija pa je sklenila roki v naročju in je ostala tiha in bleda.

„In niti poslovil se ni,“ mu je odvrnila čez dolgo časa, ko je gospod Radigoj na svoje vprašanje že skoro pozabil.

„Poslovil?“ se je začudil gospod Radigoj — „čemu, saj se še vrne, morda že danes ali pa jutri. Zjutraj je odšel rano, ko sva še spala in naročil mi je, naj te ne budim.“

„Naročil —“ je osupnila gospa Amalija in njene oči so postajale nemirne — „potem . . . potem . . . je gotovo odšel.“

Gospod Radigoj jo je gledal začudeno in se je je skoro prestrašil.

„Ampak, kaj ti je? Zakaj da bi odšel . . . Seveda, odšel je, ali opoldne ali zvečer se vrne, drugače pa jutri, kakor sem rekel, in potem ostane še par dni. Saj mi prinese račune in marsikaj sem mu naročil zaradi trgovine.“

„Čudno,“ je zmajala gospa Amalija nekoliko mirneje — „in vse do zadnjega vinarja, da je dvignil, kakor da se ne misli vrniti nikoli več . . .“

„Tako nekako, da,“ je skomignil gospod Radigoj in hripavo zakašljajal. „Pa morda si premisli še med potjo ali bogve kako . . . saj ga ne razumem. Vedno mi je bil uganka, pa kako tudi ne, saj je živel skoro vedno od doma in zato se je tako odtujil. Čemerer je bil zadnji čas in redkobeseden, da so se mu čudili celo Fernadovi. Po noči je vstajal in se izprehajal po vrtu, kakor mi je pravil včeraj gospod Fernad — bogve kaj je premišljeval, da se je odločil naposled nas za vedno zapustiti . . .“

Gospa Amalija ga je poslušala in prsi so se ji dvigale nemirno, gospod Radigoj pa je pričel hoditi zopet gor in dol in skimaval z glavo.

„Menda mu zadnji čas ni bogve kako ugajalo tu na deželi. I seveda, mesta je vaje in zdrav je, pa se je dolgočasil. Čudno, in tu je tako lepo, kar popolnoma sem ozdravel, ko bi le ne imel človek vedno kakih skrbi.“

Gospod Radigoj se je zagledal skozi okno, v solnčnih žarkih je bil njegov obraz rumen in pleša na temenu se je svetila večja, nego je bila v resnici.

„In tudi tebi se že toži po mestu, kaj ne?“ se je obrnil proti soprogi Amaliji, ki je sedela na robu postelje vsa zamišljena in tiha.

„Po mestu? Ne,“ je odkimala. Gospod Radigoj pa je pristopil bliže in se zagledal v njen obraz, ki je žarel oblit od jutranjih solnčnih žarkov kakor potrošen s prahom belih lilij.

„Amalija, povej mi, prosim te, zakaj si ono noč jokala?“

„Ono noč . . .“ se je zamislila gospa Amalija in ustnice so se ji stresle, njene oči pa so bile še vedno obrnjene v tla. „Ne vem . . .“

„Da, jokala si in meni je bilo hudo,“ je dejal tiho gospod Radigoj in se za hip obrnil v stran — „in potem si dejala, da se ti je samo sanjalo. Ali je res?“

Gospa Amalija je povzdignila oči in njen pogled je bil preteč, kakor da mu prepoveduje oskruniti najsvetejšo svetinjo, ki jo nosi tiho v svoji zbičani duši. In gospod Radigoj se je prestrašil in je stopil na drugi konec sobe.

„Zdrav sem, če želiš lahko odpotujeva v mesto.“

„Ne,“ je odvrnila gospa Amalija malomarno — „lahko ostaneva do pozne jeseni, kakor hočeš, meni je vseeno.“

Gospoda Radigoja je posilil kašelj, nato je sedel v naslanjač in podprl glavo z obema rokama. In ko je sedel tam tako sključen in neznamen z globoko upognjenim hrbtom, se je zazdel Amaliji kakor otrok, ki se kesa svojega greha. Njegovi suhi, skoro prozorni prsti so se sklepali nad čelom drug drugega in komolce je tiščal v špičasta kolena, da je bilo videti njegovo revno telo kakor klopčič.

Potem pa se je dvignil nenadoma in pristopil prav k njej. Nizko je povetil obrvi in oči so mu mežikale nemirno.

„Amalija, kaj ti je, jaz te ne razumem...“ Gospa Amalija pa je molčala.

„Zdaj sem zdrav, v mesto pojdeva ali kamor hočeš... na jug morda, kakor sva bila takrat prvo leto. Tam se ti je dopadlo in smejala si se; ali se še spominjaš? Letos pojdeva zopet, da se razvedriš, samo govori, kaj ti je...“

Gospod Radigoj je sklenil tresočne roke in kolena so se mu šibila, gospa Amalija pa je gledala v tla in je molčala.

„Vsaj eno besedo reči, Amalija, vsaj eno besedo in vse storim... saj sedaj bo zopet lepo, tako sem zdrav in močan, glej, a ti me mučiš Amalija...“

„Na jug pojdiva,“ je šepnila naposled tako prisiljeno, kakor da je nekaj morala izpregovoriti, a njene roke so bile še vedno sklenjene v naročju in oči ni povzdignila k njemu.

„Da, na jug,“ ji je pritrdil soprog Radigoj in se ji nasmehljaj — „in tam boš vesela, kaj ne, kakor takrat in smejala se boš... Že jeseni odideva ali hočeš morda še prej?“

„Meni je vseeno,“ je odvrnila gospa Amalija in vstala. Njen obraz je bil miren in otožen, in ko je stopila proti vratom, se je ozrla, kakor da mu hoče nekaj povedati, pa se je menda premislila in odšla s počasnimi in trudnimi koraki nizdol po stopnicah.

Gospod Radigoj je gledal za njo začudeno in temne sence so legle na njegov obraz.

Zunaj je pozdravilo gospo Amalijo veselo jutro, a njej se je zdelo vse tako dolgočasno in pusto, da bi najraje zatisnila oči in ne videla ničesar. Odšla je tja na konec vrta v tisto zaraščeno lopo pa ni mogla strpeti niti tam. Vse se ji je zdelo tako prazno, kakor da je odbežalo ž njim vse življenje... .

— Pa saj pride zopet in zopet se ga bo bala in skoro želela, da bi odšel in se ne vrnil nikoli več. Ali vendar je brez njega vse tako mrtvo in ona sama tako zapuščena... .

Tistikrat je obstala gospa Amalija sredi pesknate poti in se prijela za senci, njene ustnice pa so se nasmehnile . . .

— Kaj sem res tako slaba? — je pomislila in se zavedla zopet, da je pustila svoje misli in želje na prepovedano pot, odkoder se morajo vrniti čim prej . . .

Odhitela je proti hiši in po stopnicah navzgor v sobo, kjer je našla soproga Radigoja postaranega za deset let: sedel je v naslanjaču in tako tope in trudne so bile njegove oči, kakor da je preromal deset milj. In stisnila je njegovo glavó med svoje drhteče roke in se mu približala s smehljajočimi očmi. Gospod Radigoj je trepetal in je samo stresal z glavo, a ko je začutil na svojih ustnicah njen vroč poljub je zatisnil oči in je zastokal . . .

„Saj vem, da me ljubiš, moja dobra, moja zlata Amalija, saj vem. Da, da, na jug pojdeva . . . in tam bo lepo . . .“

Dvignila ga je k sebi in ga stisnila na svoje prsi kakor bolnega otroka, in gospod Radigoj je videl, kako je nagnila nazaj svojo lepo glavo, a ni videl, da drhti na njenih zatisnjenih očeh sto bolečin . . .

In odšla sta po stopnicah z roko v roki; gospod Fernad pa se je skoro začudil, ko mu je povedal gospod Radigoj, naj pokliče hlapca, da napreže, ker hočeta napraviti s soprogo izlet in se vrneta šele zvečer . . .

In res je že rdelo in se večerilo nebo na zapadu, ko ju je pripeljal hlapec pred Fernadovo hišo in malce nejevoljno ogledoval koleselj, ki se je zelo oprášil.

Gospod Fernad ju je čakal na pragu in jima mahal z roko, kakor da ju ni videl že bogve koliko časa, in še predno sta izstopila je naznanil z mogočnim globokim glasom:

„Gospod brat je bil tukaj, gospod brat!“

Gospod Radigoj se je začudil in gospa Amalija je prebledela.

„Kaj — bil? Ali je že zopet odšel?“ je povprašal gospod Radigoj in stopil počasi z voza.

„Da, pred dobro uro,“ je prikimal gospodar Fernad in posegel v notranji žep. „Te le papirje je pustil za vas, menda so neki računi ali kaj.“ — Nato pa se je obrnil proti gospe Amaliji, ki je obsedela v koleslju, kakor da so jo zapustile vse moči. „In za vas je izročil tole pismo.“

Gospod Radigoj je gledal debelo, a gospa Amalija ni videla njegovih začudenih oči, niti gospodarja Fernada, kakor da se ji je stemnilo in šele, ko je prihitela na vrt in sedla na samotno klop,

se je zavedla, da se je — izdala . . . A samo za hip je preletela ta zavest njene trudne in zbegane misli. Vedela je samo, da je vsa njena sreča odvisna samo od tistega drobnega pisma, ki ga je stiskala v roki in se ga ni upala odpreti. Niti malenkosten spomin na vse trdne sklepe in vsa premagovanja ni vstal tisti trenotek v njeni duši, in ko je odtrgala ovitek si je želela samo eno: da bi jo osrečila usoda vsaj še z enim kratkim hipom, ko bi mu priznala vse, kar je tajila in skušala zatreti v svojem bolnem srcu. Pa verjeti ni mogla lastnim očem, kar so govorile tiste drobne črke, nametane na papir tako nerodno, kakor da jih je pisal mrzličen bolnik . . .

„— — — pa je bolje, da se nisva poslovila, ker bi morda ob slovesu omagala oba . . . Ljubi ga, ker ga moraš ljubiti in ne povej mu nikoli, da je stal med nama kakor trdna stena, čez katero nisva mogla in nisva smela! Bogve koliko časa bi naju še ločil . . . in to čakanje bi bilo vsaj zame huje, nego ločitev sama. Kakor veš, sem uredil vse, da se ne vrnem nikoli več . . . vsak sled za menoj je izbrisan in konec morda ni daleč! . . . Ne jokaj, ker tvoje solze so prelepe in ne daj, da bi moral še kdaj misliti nanje!

Fran.

Samo kratek vzklik se je iztrgal iz njenih prsi, nato se je vrgla v travo in ni niti zaihtela . . . Hip nato pa se je dvignila in odhitela nazaj pred hišo, kjer so stali še vedno vsi začudeni in tihi. A še bolj so se začudili, ko je skočila vsa tresoča v koleselj in prišla za povodce.

„Kam hočeš, Amalija? . . . Pusti vendar, da te pelje hlapec, saj ti si že pozabila, letos nisi vozila nikoli . . .“ je jecljal gospod Radigoj, a Amalija je udarila po konju, da se je vzel na zadnje noge in oddirjal izpred hiše v mogočnih skokih. Oblak prahu se je dvignil za vozom, a Amalija je bila z bičem po konju, da je bežal kakor veter. Griva mu je vihrala in podkve so pele, da so se umikali kmetje prestrašeni v stran, a Amalija je videla pred seboj samo njega, ki se vsak hip odpelje in ga je morala dohiteti . . . Bič je žvižgal skozi večerni zrak in oblita od krvavih žarkov je bila s svojimi razpletenimi lasmi lepša od boginje . . .

Ali tam v dalji je izginjala na železniški progi črna točka, vedno manjša je bila, in ko jo je Amalija zagledala, ji je padel bič iz rok in je vztrepetala kakor obstreljena ptica . . .

Še tisto zimo je umrl gospod Radigoj za jetiko.

